

HAYDN ÉS A...

„Generációjának egyik legsokoldalúbb és leginnovatívabb karmestere. Dolgozott Kocsis Zoltánnal, Fischer Ivánnal, Fischer Ádámmal és Eötvös Péterrel is. Rendszeres résztvevője a hazai koncertéletnek, külföldön is fellép, emellett saját együttesével, a Budapest Sound Collective-vel mutat be különleges, olykor összművészeti előadásokat. Gyakori közreműködője különböző színházi produkcióknak és operaelőadásoknak is.”

Dubóczky Gergely

E szavakkal kezdődik **Dubóczky Gergely** karmester (és matematikus!) bemutatkozása, akit az elmúlt hetekben a 2023. május 2-i, hagyományosnak mondható, a Budapesti Tavasz Fesztivált záró zenekari koncertje mellett a Trafóban Mácsai Pállal megvalósított, akár megosztónak is mondható *Egy katona történetében*, azt megelőzően BMC-ben, a Budapest Sound Collective *Mesélő Haydn* sorozatának második hangversenyén, Boldizsár Ildikó mesekutató társaságában láthatott-hallhatott a közönség.

– *Van valamilyen különös oka, hogy ennyire vonzódik az összművészeti, a zenét a zenén kívüli elemek segítségével megjelenítő, a megszokottnál összetettebb színpadi jelenléteket igénylő produkciók iránt?*

– Bizonyos esetekben igen, bár a Stravinsky-darab eleve színpadi mű elbeszélésre, játékokra és táncra orosz népi elbeszélések nyomán. Ezúttal a hangszereket és így én is a színpadon kaptunk helyet, ami valóban remek kaland volt. Ahogy a groteskséget erősítő poénként a darabba illesztett mozgalmi dal is.

- *Amelyet elképesztően jól kísért tangóharmonikán....*
- Némi izgalommal fűszerezve, hiszen egy héttel a bemutató előtt fogtam ilyen hangszerrel életemben először a kezembe....
- *Egészen más a helyzet azonban a „csak” zenében megfogalmazott haydai gondolatokkal, amelyek 104 szimfóniában öltöttek testet mintegy negyed évezreddel ezelőtt.*
- Terveim szerint kettésével mutatjuk majd be az összes szimfóniát 2032-ig, a szerző születésének 300. évfordulójáig.
- *Minden bizonnyal számos olyan produkció jön létre ebből az alkalomból, amely egy-egy műfaj minden egyes kompozícióját megszólaltatja majd. Nem olyannak ismerem azonban, mint aki türelmesen beáll ebbe a hosszú sorba és megelégszik azzal, hogy na, eljátszottunk minden szimfóniát.*
- Minden koncerten ott lesz valaki, aki nem muzsikus, alkalom adtán nem is művész, ám jelenlétével, gondolataival, képzetársításaival segít a közönségnek közelebb kerülni ezekhez a csodálatos művekhez.
- *A sorozat második estjén Boldizsár Ildikó mesekutató beszélt a mesékben rejlő cselekmények, konfliktusok szerkezetéről, a mesék immanens szabályai alapján konstruált figurákról, a különböző történések váltakozásáról, amihez aztán a zenekar „hozzárendelte” a 92-es, Oxford és a ritkábban játszott, a Sturm und Drang¹ jegyében komponált, 95-ös sorszámú c-moll szimfóniát. A darabválasztásba Boldizsár Ildikónak is volt beleszólása?*
- A munkamegbeszélésen figyeltem, hogy miről beszélne a legszívesebben és ahhoz kerestem darabot. Én kiválasztottam az Oxfordit, ő pedig azok közül, amelyekről azt mondtam, hogy illene a mondandójához, kiválasztotta ezt a bizonyos c-mollt. „A mese rögtön bedobja a drámába a hallgatót” – mondta, majd elmagyarázta, miért is szükséges az egész mű megszólalására ahhoz, hogy a népmese-elemek hiánytalanul megjelenhessenek a zenében.
- *Azok, akik mindkét koncerten jelen lehettek, ismerősen csenghetek a Sturm und Drang-motívumok.*
- A 2022-es Budapesti Őszi Fesztivál záróeseménye volt a sorozat első hangversenye, amelyen a 45-ös fisz-moll, a híres *Búcsúszimfónia* szólalt meg a párjának, az ugyancsak Sturm und Drang-követőnek tartott, különleges hangnemű (46-os) H-dúr társaságában. A fesztivál a 80 éves Nádas Péter személye köré

¹ „Vihar és vágy” – a német irodalmi felvilágosodás jelentős szakaszának, elsősorban az 1770-es évek szellemi mozgalmának az elnevezése.

rendeződött, de mire ezt megtudtam, már meghívtam az író erre az előadásra. A közönség számára nem észrevehető módon az elejétől bent volt a színpadon, és amikor a *Búcsúszimfónia* végére minden muzsikos kivonult, ott állt ő egyedül és felolvasta az Esterházy Pétertől búcsúzó írását: *Haydn a panelben*. Megdöbbenően nagy a hasonlóság Haydn és Nadas Péter között: ugyanaz a redundanciamentes fogalmazás, nyelvi humor, hasonló témafejlesztés. Később megtudtam, hogy az író fiatal korában valóban sokat tanult a komponistától.

Dubóczky Gergely

– *Mi volt az eredeti szándék: feldobni a zenét, netán a benne megsejtett sokféle lehetőséget felszínre hozni, esetleg az, hogy ezeket a diszciplínákat a művekhez csatolva többen fogják megszeretni a komponistát?*

– Nagyon megváltoztak a kultúra- és információfogyasztási szokások. Ma nagyon széles sávon fogadjuk be az információt, egyszerre sokféle ingert is párhuzamosan, amit másképp is dolgozunk fel. Így tehát bizonyos értelemben könnyebb eljutni a hallgatókhoz.

A másik ok, hogy keresem a lehetőséget, miként mutathatnám meg a közönségnek, milyen fantasztikus szerző Haydn. Keresem, hogyan hidalható át a Haydn-zene és a mai kultúrában szocializálódó ember közötti rés.

Dubóczky Gergely

Haydnnek rengeteg arca van. És aki nem foglalkozik ezzel, nem feltétlenül veszi észre, hiszen nincsen hozzáférése. 2032-ig úgy szerkesztem az egyes alkalmakat, hogy górcső alá veszem Haydn egy-egy, számomra érdekes és fontos alkotói tulajdonságát, és azt emelem ki egy olyan vendéggel, akinek ehhez személyes hozzáférése van. Nem arról van szó, hogy illusztrálni kellene ezeket a szimfóniákat, hanem új dimenziókat feltárni bennük.

Nagyon messziről nézve még ugyanolyannak is látszódnak ezek a szimfóniák, különösen persze azok, amelyek az idők során nem váltak valami miatt híressé. Mondjuk az 54 és 55-ös. Ezekkel a segédeszközökkel a picinek tűnő, ám nagy különbségeket jobban tudom láttatni. Ideális esetben egy olyan új minőség is létrejön, ami egyébként nem létezett: Haydn-mű + a vendégművész által hozzáadott produkció = olyan koncert, ami egyedi élménnyé válik és nem helyettesíthető egy mégoly kiváló Youtube-felvétellel sem. És fel sem merül a kérdés, hogy ugyan minek is kéne koncertterembe menni?

– *Az egy-egy koncerten elhangzó szimfóniák és – mondjuk – a zenén kívülről érkező vendégek közötti relációkat mi határozza meg?*

– Mindenekelőtt természetesen a zene. A legközelebbi projektben a korai, úgynevezett napszak-szimfóniákat (kivételesen hármat) szeretnék színpadra állítani egy mesterszakács társaságában, a gourmant Haydnt életre keltendő. Ebben az esetben a meghívott vendég számára adottak lesznek a művek, az ő szerepe a napszakokhoz, a korhoz, az adott társadalmi réteghez és az ismereteink mértékéig Haydnhoz kötődő kulináris különlegességek bemutatása lehet.

– *Van elképzelése arról, hogy ha rendelkezésére áll a megfelelő anyagi-technikai háttér, a 104 szimfónia milyen sorrendben, melyik melyikkel, milyen zenén kívüli attrakciókkal szólal majd meg?*

– Megszerkesztettem már az egész sorozatot, rengeteg olyan dolog van, ami a szimfóniákra rímel: Haydn viszonya a színházhoz, a valláshoz, milyen külföldi megrendeléseket kapott, milyen, amikor őt impresszálják, milyen az, amikor menedzselési szempontok is érvényesülnek, milyen, amikor operát ír vagy amikor az emberi lélek bugyraiban vájkál. Hogy áll a hittel? Hogy érvényesül a népzene jelenléte, a barokkhoz való viszonya, amiből aztán ezt az új műfajt megteremtette?

– *Mennyire számítanak az egyes szimfóniákhoz ragadt melléknevek a szerkesztésben?*

– Nem relevánsak, különösen, hogy nem mindegyiket ő adta a darabjának. Nagyobb szerepük volt az értékesítési szempontoknak. De bevált, mert mind a

mai napig ezeket játsszák a leggyakrabban. Számomra például a Medveszimfónia a medvetánc-jellegű népzenei téma okán lehet érdekes.

– *Van valamilyen preferenciája a szimfóniák között, vagy mindig az a legkedvesebb, amellyel éppen dolgozik?*

– Preferencián nem gondolkodtam. Annyira megható folyamat feltárni egy ilyen világot a maga részleteivel.

– *A sorozatban a keletkezési sorrend nem számít?*

– Nem.

– *Lehet tudni, hogy melyik két szimfónia szólal meg majd a sorozat legutolsó koncertjén?*

– Szeretném majd a bejárt utat illusztrálni. Honnan indult és hova jutott a szerző. Akkorra kialakul egy távlat, egy perspektíva azoknak, akik végig kísérik ezeket az esteket. Tehát a 104-es Londonival zárunk.

– *Gondolt esetleg más zeneszerző kapcsán is egy ehhez hasonló életműfeltáráshoz?*

– Miután semmiképpen sem illusztrációnak szánom sem a zenét, sem a hozzárendelt egyéb tevékenységet, nem érzem kényszerét annak, hogy más életműre is ráhúzzam ezt a módszert. Most is azt kerestem csak, mi az, amivel újat lehet mondani. Ez tehát projekt-alapú megoldás, ami természetesen nem zárja ki, hogy más komponista esetében is úgy érezzem, be tudok kapcsolni olyan művészeket, akiknek révén értéket, újdonságot adhatok a művekhez. Nagyon érdekes ugyanis, hogy a korszakok felkínálta problémákra hogyan tudnak reagálni a különböző területek képviselői? Milyen válaszokat tudnak adni ezekre a felvetett problémákra? Milyen kép formálódik az összeadódott válaszokból? Mi az, amit így esetleg jobban megértünk? Ha mindezt választ kapunk, létjogosultságot nyer az elképzelés.

Tóth Anna

A MEDIKUS ZENEKAR JÓTÉKONYSÁGI KONCERTJE (2:33:38)

Ravel: Lúdanyó meséi – részletek Rahmanyinov: 2. (c-moll) zongoraverseny, op. 18 SZÜNET
Muszorgszkij–Ravel: Egy kiállítás képei Kiss Péter (zongora) Medikus Zenekar Vezényel:
Dubóczky Gergely A Medikus Zenekar már hagyománnyá vált jótékonysági koncertjén ezúttal a Semmelweis Egyetem Pető András Karának javára gyűjt. A cél a kar Konduktív Gyakorló Általános Iskolájában tanuló tehetséges fogyatékos diákok komplex művészeti neveléséhez szükséges speciális eszközpark beszerzése és bővítése.

Academic Festival Overture - J. Brahms (Medikus Zenekar - Dubóczky Gergely) (12:10)